

Pytanie klienta:**Czym jest potrącenie?**

Potrącenie wierzytelności (inaczej kompensata) jest instytucją prawa cywilnego, uregulowaną w Kodeksie cywilnym. Istotą potrącenia jest umorzenie dwóch przeciwstawnych sobie wierzytelności. Aby dokonać potrącenia należy spełnić, opisane w art. 498 Kodeksu cywilnego, następujące warunki:

- dwie osoby muszą być względem siebie jednocześnie wierzycielami oraz dłużnikami;
- przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku (nie mogą to być rzeczy oznaczone wg cech indywidualnych, właściwych tylko dla jednego przedmiotu);
- obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym.

Natomiast skutkiem potrącenia jest wzajemne umorzenie obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej. Oznacza to, że faktycznie żadna ze stron tej czynności nie otrzymuje należnego jej świadczenia, jednakże są one zwolnione z ciężącego na nich zobowiązania całkowicie bądź do wysokości wierzytelności niższej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1974 r., sygn. akt: III CRN 395/73).

W celu ochrony wierzyciela, ustawodawca stworzył katalog wierzytelności, które nie mogą zostać potrącone nawet w sytuacji, gdy spełniają wyżej opisane warunki. I tak, zgodnie z art. 505 k.c. nie mogą ulec umorzeniu poprzez potrącenie wierzytelności:

- nie ulegające zajęciu - tj. wyłączone spod egzekucji na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego
- dostarczanie środków utrzymania
- wynikające z czynów niedozwolonych
- co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne - np. art. 87 kodeksu pracy, ograniczający możliwość potrącenia z wynagrodzenia za pracę.

Należy jednak pamiętać, że ochrona cywilnoprawna co do zasady nie występuje wbrew woli osoby chronionej. Stąd też należy przyjąć, że ochrona z art. 505 k.c. nie ma charakteru bezwzględnie i nic nie stoi na przeszkodzie, aby osoba chroniona wyraziła zgodę na potrącenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1967 r., sygn. akt: I CR 481/67).

Istotne jest również to, że także wierzytelność przedawniona może zostać potrącona. Jednakże w takiej sytuacji, dla skuteczności potrącenia, wymagane jest aby wierzytelność nie była

przedawniona w pierwszej chwili kiedy potrącenie stało się możliwe. Jeśli wierzytelność uległa przedawnieniu przed tym jak potrącenie stało się dopuszczalne, potrącenie nie będzie skuteczne.

Zgodnie z art. 499 k.c. potrącenie wierzytelności dokonywa się przez złożenie oświadczenia o potrąceniu drugiej stronie. Ustawa nie określa formy w jakiej należy dokonać oświadczenia, tak więc potrącenie może zostać dokonane w dowolnej formie, byleby doszło do wiadomości adresata. Jednakże dla celów dowodowych pożądaną jest zachowanie formy pisemnej. Co więcej, potrącenie jest czynnością prawną jednostronną i w związku z tym, dla jego skuteczności nie jest potrzebna zgoda drugiej strony. Oświadczenie o potrąceniu jest skuteczne z chwilą dojścia do drugiej strony. Jednakże ma ono moc wsteczną, czyli od daty łącznego wystąpienia przesłanek pozwalających na dokonanie potrącenia.